

rencián Bitskey István, a KLTE professzora is részt vett, s a tridenti zsinattal megújuló katolikus teológia nagy alakjának, Roberto Bellarmino munkásságának magyarországi fogadtatásáról, Pázmányra gyakorolt hatásáról, és a hazai antibellarminizmusról írott tanulmánya a kötetben is megjelent (*István Bitskey: Bellarmino–Rezeption und Antibellarminismus in Ungarn 1590–1625*). Számos írás foglalkozik a kora újkorban kibontakozó különböző tudományok, mint például az orvostudomány és vallás (*Steffen Arndal: Medizinische Anthropologie und mystische Frömmigkeit*), csillagászat és vallás (*Ingrid*

Guentherodt: Kirchlich umstrittene gelehrt in Wissenschaftsdiskurs der Astronomin Maria Cunitia (1604–1664): Copernicus, Galilei, Kepler), vagy az ezoterikus tudományok, a zsidó eredetű kabbala és a keresztény hit (*Susanne Edel: Kabbala in der Theosophie Jacob Böhmés und in der Metaphysik Leibnizens*) kapcsolatával.

A kétkötetes mű használatát jól adatolt lábjegyzetek és névmutató segíti.

Pósán László

Gondolatok az Országh László Emlékkönyvről

Szerkesztő: Vadon Lehel, Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola
Eger, 1993, 405 old.

„.... megajándékozzak minden vágy és remény mauzóleumával; (...) Nem azért adom, hogy emlékeztessen az időre, hanem hogy olykor-olykor, egy percre elfelejtkezz róla, és ne igyekezz minden lélegzetteddel legyőzni.”

(William Faulkner)

Faulkner szavai az idő legyőzhetetlenségéről szólnak, és ugyanakkor arról is, hogy az ember soha nem volt és nem is lesz képes beletörődni múltékonyságába, így vagy úgy örökös harcban áll az idővel. Leírt szavaink mint létünk megannyi emlékműve is része e kétségbeesett csatának, hogy bizonyítsuk magunk és mások számára, nem hiába születünk és élünk.

A Vadon Lehel által szerkesztett és tervezett *Emlékkönyv Országh László Tiszteletére* c. könyv is a mulandóság és múltékonyság elleni küzdelem szellemében született. E könyv tisztelgés, szavakból állított emlékmű Országh Lászlónak az embernek és a tudós-
nak, akire oly sokan felnéztek, becsültek, mesterüknek tekintettek, és akinek a neve

valamennyi magyar értelmiségi számára ismerősen cseng, jelentéssel bír. Az egeri főiskola Amerikanisztikai Tanszéke Vadon Lehel vezetésével igen nemes célt tűzött maga elé: összefoglalni, rendszerbe fogni Országh szerteágazó, sokrétű szakmai tevékenységét, részletes (és az országban először megjelentetett) bibliográfiát készíteni Országh László szakmai, tudományos munkásságáról és fogadtatásáról, továbbá megmutatni azt, hogy hogyan vitte tovább örökségét az általa felnevelt nemzedék és azok tanítványai.

Vadon Lehel bevezető tanulmánya az *Emlékkönyv*ben hét nagyobb egységre tagolódik. Országh László életének fontosabb állomásai felsorolása után végigtekinti Országh amerikanisztikai, anglisztikai, művelődéstörténeti, lexikográfusi, lexikológiai és tudóstanári pályafutását, a különböző kutatásterületeken elért eredmények, tudományos cikkek felsorolása, és néhány, az életműben fontos szerepet játszó alkotás ismertetése révén. Objektív bemutatáson, életműismertetésen túlnyúló összegzés ez, mely lépten-nyomon érzékelteti a szerkesztő mély személyes kötődését egykori tanárához, tisz-

teletteljes adózás a kimagasló szellemi nagyság és a szigorral, fegyellemmel, és mégis igaz emberséggel nevelő előd és példakép előtt. Az összefoglalót Ország életének képei illusztrálják az Eötvös kollégiumi évektől, első amerikai tartózkodásán át (a floridai Rollins College-ban), a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Angol Tanszékén, majd Pesten eltöltött éveig, egész élete alkonyáig. A képanyag még a beavatatlan szemlélődő számára is kiválóan tükrözi Ország személyiségének két fontos, és sokak által kiemelt vonását: a komoly, filozofikus gondolkodót, és a derűs, mindenre nyitott, fürkészően figyelő alkatot. A fotóillusztrációk mellett a fontosabb Ország-könyvek borítólapjai tagolják az ismertetést; ezek szintén kronologikusan szerveződnek egymásutániságukban.

Kiemelést érdemel az életmű-összefoglalót követő 199 darabból álló Ország bibliográfia, mely az 1929-es évtől egészen 1988-ig tünteti fel a közlemények teljes sorát. A lista nemcsak tematikus változatosságával nyűgözi le a kutatót, de terjedelmi és időbeli eloszlása révén is, mutatva, hogy szinte nem volt olyan év Ország 22 éves kora után, amikor ne dolgozott, ne alkotott volna fáradságtalanul. Ezt a bibliográfiai gyűjteményt követi a kötetben a 86 bekezdésből álló, Ország életéről és munkásságáról szóló bibliográfiai gyűjtemény (Vadon Lehel, Abádi Nagy Zoltán és Kontra Miklós összeállítása), amely szintén egyedülálló forrásanyagot szolgáltat az Ország-életművet még alaposabban megismerni kívánó olvasóközönség számára.

Az *Emlékkönyv* 95-405 oldalán volt tanítványok (és azok tanítványai), kollegák, barátok, tisztelők cikkei sorakoznak. A 21 esszé változatos témasora jól szemlélteti Ország örökségének, szellemi hagyatékának szerteágazó voltát, tanítványainak és követőinek kimagasló formátumát. A kötetben helyet kapnak az amerikanisztika, anglisztika, összehasonlító művészettörténet, irodalom-, és kultúrtörténet műhelyeinek ma is aktív alkotói és munkatársai, a politika jeles

képviselői, illetve az újonnan induló, de mégis az Ország által kijelölt elveken álló fiatalabb kutatónemzedék is. A könyv szerzői névsorrendben: Abádi Nagy Zoltán, Bertha Csilla, Bollobás Enikő, Czeglédi Csaba, Csapó József, Dányi László, Egri Péter, Géher István, Jeszenszky Géza, Kodolányi Gyula, Kontra Miklós, Korponay Béla, Kretzoi Sarolta, Kurdi Mária, Magay Tamás, Magyarics Tamás, Pálffy István, Peter Sherwood, Szilassy Zoltán, Vadon Lehel, Virágos Zsolt és Donald Wesling.

A kötet különlegessége, hogy emlékkönyv-jellege ellenére nemcsak a szó szoros értelmében vett megemlékezéseket tartalmaz Ország munkásságáról és hagyatékáról (Kodolányi, Magay, Szilassy), hanem a szerzők többsége esetén legjellegzetesebb, legkedvesebb kutatási területeikből ad egy szemelvényt, jelentést. Számos szakmai cikk sorakozik a kötetben az amerikanisztika (Abádi Nagy, Bollobás-Wesling, Dányi, Géher, Kretzoi, Magyarics, Vadon, Virágos), az anglisztika (Bertha, Kurdi, Pálffy), a nyelvtudomány (Czeglédi, Csapó, Kontra, Korponay, Sherwood), az összehasonlító művészettörténet (Egri) és a politika területéről (Jeszenszky) is, érzékeltetve az olvasóval Ország örökségének tematikai változatosságát. A cikkek szakmai igényességük ellenére, illetve azzal együtt, mind-mind személyes levélként is felfoghatók, jelentések a nagy szellemi elődnek, a „forrásnak” arról, hogy ki meddig és mire jutott Ország nyomdokain. Mindenki a maga személyes nyelvén és módján üzen a könyv által, jegyzi be abba tudományos eredményét vagy a megemlékezés ihlette gondolatait. E könyv egyszerre életrajz, magánlevél-gyűjtemény, tudományos cikksorozat, memoár és jelentés, de mindenekelőtt tisztelgés egy különlegesen kimagasló szellemi és emberi nagyság előtt.

Aki kezébe veszi a kötetet nemcsak tájékozódhat Ország legendás személyéről, de talán azt is megértheti, hogy hogyan és miért is született a legenda, ki is volt ő, aki iskolát teremtett, és akinek nevét még ma is félelem-

mel és tisztelettel vegyes csodálattal ejti ki mindenki, aki valaha ismerte.

Mi már csak képről ismerhetjük őt, előadásait nem hallhattuk, csak tanáraink történeteiből és az ő könyveiből tudhatjuk vagy érezhetjük meg, hogy Vele egy egészen egyedülálló személyiség távozott közülünk. A debreceni KLTE Észak-amerikai Tanszékén, a mindenkori tanszékvezető szobájában ott van bekeretezett fényképe, az Ország által egykor létrehozott (ma) Angol-amerikai Intézet Könyvtárában számos kötete, a KLTE egyetemi könyvtárában magánkönyvtárának tetemes része (Szilassy 361). És ott áll ezentúl *Emlékkönyve* is, hogy az utánunk következő nemzedékek is tudják kit ábrázol a kép, ki is volt az az Ország, akinek köte-

teit szinte naponta kezünkbe vesszük, hogy tanáraink közül sokan az ő szellemiségének örökösei, és azt hogy nélküle nem jöhetett volna létre a tudomány és a művészettörténet számos jelentős alkotása (melyek közül most néhány helyet kaphatott ebben a kötetben). Ha e könyvnek sikerül mindezen célokat elérni, talán a faulkneri jóslatot mulandóságunkról mégiscsak leküzdheti az emlékezés képessége, s mi utódok kivívhatjuk legnagyobbjaink, mint Ország is volt, a halhatatlanságot. Vadon Lehel és kollegáinak munkája fontos, hasznos és hézagpótló alkotás Ország emlékezetének ébrentartására.

Varró Gabriella

Roland Goetschel: A kabala¹

fordította R. Szilágyi Éva

Akadémiai Kiadó (4. dimenziós sorozat), Budapest, 1992, 139 old.

A szerző a zsidó misztika szakaszait mutatja meg kronológiai sorrendben és néhol azok helyét a zsidó kultúrában. Goetschelnél a kabala a zsidó misztika megjelölésére szolgáló fogalom, de a XII. századig 'csak' zsidó misztikának majd a dél-franciaországi iskola munkásságától nevezi azt következetesen kabbalának. *Ezt a kettősséget használtam fel, hogy ennek megfelelően kettévágjam az eseménytörténetet, mert ezoterikus értelmet csak innentől kap a zsidó teozófiai misztika.*

A zsidó misztika lépcsőfokai

1. Az *apokaliptikával* kezdődik meg a zsidó vallás válasza a hellenizmusra, vagyis a reménység üzenete oly módon, hogy fel-

fedí ami régen rejtve volt. Itt a titok felfedése folyik általában fentről lefelé; a legjobb példa a kb. i.e. 164-ben keletkezett Henoch könyve.²

Három olyan elem lelhető fel benne, ami a holt-tengeri tekerccsen át a merkába irodalomig megtalálható:

- a vizionáló égi utazás
- Isten trónusának víziója
- Isten előtt elhangzó himnuszok (dicséret)

2. Mielőtt a rabbanikus korszak misztikájára rátérnék, tisztázni kell, hogy pl. a III. század elején kiadott Misna (Isméltés) jogkönyv óva int a misztikus élményektől, óva int a titoktól, a kezdet és a vég rejtelmétől.

1. A címtől függetlenül a szövegben a kabala szóalak két 'b'-betűs írott formáját használom; igaz, mind a két változatot fel lehet találni a magyar nyelvű forrásokban, de én Kurt Seligmann Mágia és okkultizmus az európai gondolkodásban című könyve és Gershom Scholem írásainak fordításai alapján döntöttem a fent említett szóalak mellett, mivel úgy érzem, ez a szóalak az elfogadott.
2. Holnap Könyvkiadó, Vízöntő Könyvek, Budapest 1989, 126 old. – Hamvas Béla rajongóknak külön öröm, hogy az ő fordításának a reprint kiadását olvashatják.